Ч. 167 (12.823). Львів, середа 29. липня 1931. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41
„ Друкарні: 29-24.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Польська аґрарна політика і наше село.

При кінці червня відбулася у Варшаві у міністерстві хліборобства нарада хліборобських організацій, яка усталила рямці програми аграрної політики польської держави на р. 1931-32. Вправді всі постанови є висказані у формі побажань, однак переведені вони за згодою міністра, тому можна вважати їх виконання у великій частині за певне. Тому треба нам з цими постановами познайомитися, щоби знати, що нас чекає в ділянці аграрної політики.

Зразу конференція ствердила, що „...напрямні державної аграрної політики, приноровлювані від початку 1930 р. в порозумінню зі зорґанізованим хліборобським громадянством, видержали пробу життя і не вимагають основних змін"...

Такого радісного оптимізму не доводилося нам вже давно бачити. Ніяка ділянка народнього господарства не впала в життєвій практиці так низько в Польщі, як саме хліборобство. Ні один стан не збіднів так, як саме хлібороби. Нужда села дійшла до тих меж, що відомими стали цієї весни села, де вживання нафти й соли зійшло до мінімум. Село продає, що має, за безцін на заплату податків і відсотків від приватних довгів, які в застрашаючий спосіб омотали знову нашого селянина. Серед такого положення задоволяється наш селянин картоплею і чекає на ліцитацію або... мораторію. Замість проголошення цієї останньої, уряд впевняє селянина, що все в порядку.

Цей оптимізм може відноситись хіба до поміщиків, які користають тепер з рідких вже в Европі фактичних привілеїв так щодо кредитів в державних і державою субвенціонованих банках, як щодо неплачення податків, яких залеглости сягають сьогодні округло до половини річного бюджету Польщі.

Розуміється, що нема чого захоплюватись положенням польських селян, бо воно теж нужденне. Але того, що в нас діється, не можна навіть в дрібній мірці порівнювати зі станом польських селян. Згадати тут хочби про сякі-такі кредити в державних банках, кредити в субвенціонованих чи акредитованих кооперативних кредитових установах, кредити під реєстровий застав, про допомогу польській хліборобській кооперації, а вкінці про кредити на меліорації, викупно землі, тощо, до яких наш селянин не має доступу. Упривілеєними є польські хлібороби теж через пряму допомогу грішми, що їх дістають польські хліборобські товариства, на зразок „Сільського Господаря", що веґетує без ніяких допомог. Та всеж таки признаємо, що положення польських селян погане, не зважаючи на таку визначну допомогу. Явеж — льоґічно — мусить бути положення українського хлібороба, який є позбавлений всіх тих полекш, про які була вище мова? Тому так важко погодитися з тезою, що напрямні аграрної політики уряду „не вимагають ніяких змін".

Навпаки, стверджуємо 1) що село загалом не має відповідної до вложених на нього тягарів опіки й допомоги від держави; 2) що малоземельних і безземельних селян трактується взагалі богато гірше від поміщиків, хоч вони мають куди більшу можливість користуватись всякими полекшами й уладженнями в державі (кредити!); 3) що особливо українського хлібороба трактується в усіх ділянках аграрної політики гірше, н'ж напр. польського, наслідком чого він виконує матеріяльні обовязки, що перевищають його сили, а в заміну зате нічого не дістає.

Це наше останнє твердження основуємо на факті, що там, де тільки наш український хлібороб виявив власну зорґанізовану волю для допомоги собі, от як кооперація чи „Сільський Господар", не дається йому можливости користати навіть з тих джерел, якими користуються подібні польські організації. Ріжниця між нашими і польськими хліборобськими організаціями хіба та, що ми працюємо виключно власними капіталами, зібраними серед нашого бідного хлібороба і все виказуємо, серед страшної господарської кризи, позитивні вислідн. Зновуж подібні польські організації, помимо кредитів і других благодатей, мусять сходити на те, що їх дефіцити покриває держава, як це є прим. з польською хліборобською кооперацією.

Ми не премося за благодаттю державної допомоги, бо вона не все добра і вигідна, але підтверджуємо ще раз, що так, як українське село сповнює свої обовязки супроти держави на 100 проц., то з свого боку аґрарна політика йому не допомагає, чого доказом є хочби й постанови конференції, які окремо обговоримо детально з нашого становища. Побачимо при цім, скільки остане з того, що твердять в урядових колах, що в господарських справах панує рівність для всіх громадян польської держави.

Інж. Евген Храплнвий.

Франція і Совіти — на одному шляху.

(Від нашого кореспондента.)

Рим, 25. липня 1931.

Коли придивляємося тій горячковій діяльности, що її виявляють уряди Америки, Анґлії й Італії, щоби прийти на поміч Німеччині, — ми ні трохи не сумніваємося, що, окрім чисто егоїстичних мотивів рятування кредитора, який може занести з собою в могилу старі борги, ними кермують і деякі ідеалістичні мотиви — рятування загалом Европи перед маревом страшної катастрофи, яка може проковтнути всі старі цивілізаційні цінности.

Так бодай говорять їх найбільш відповідальні представники, і ми не маємо ніяких підстав їм не вірити, — бо їх політика і напрям їх діяльности дійсно відповідають політиці миру і забуття старих сварів та налагодження міжнароднього співробітництва в світлі нової світової солідарности.

Але так само маємо всі підстави сумніватися в „мировій" політиці Франції з одного боку і Совітів — з другого боку. Маємо до того всі підстави, бо бачимо від літ, як керманичі цих держав, виголошуючи зворушливі промови про загальне братерство та „єднані держави" Европи, думали лише про свою геґемонію, і поволі, але невпинно, до неї готувалися: Франція, збираючи в своїх банках кольосальні запаси золота, а в своїх арсеналах — величезні запаси зброї, а Совіти, жирують в Европі на безробітних наслідком гіперпродукції, а в себе розбудовуючи важку промисловість, що поруч з продукцією всього іншого краму, моглаб виготовляти і величезні запаси зброї.

Останні події в Німеччині дали притоку бодай до виявлення дійсного обличчя тих „миротворців". Ще не знали ми, чим закінчиться конференція в Льондоні, але, на підставі всіх попередніх відомостей, на підставі довгого досвіду, згори не вірили, щоби там Франція пішла на зустріч Німеччині. Чи не значило би це — перекреслити всю свою попередню політику? Правда, катастрофа Німеччини є небезпечна цілій Европі. Правда, катастрофа ця є небезпечна й самій Франції. Але хіба весь час Франція не йшла назустріч цій небезпеці? Хіба Франція не вирішила давно — прийняти її, — як менше зло, — в порівнанні з тою небезпекою, що була би для неї Німеччина, розбудована й сильна. Зрештою, саме напередодні льондонської конференції, французький міністр війни, п. Мажіно, виголосив на конґресі бувших військових в Монтмеді дуже характеристичну промову: „Ми переживаємо години, які можна вважати рішаючими. Я не міг би припустити, щоби Франція могла скапітулювати перед народом, який завжди вмів найти кредити для задоволення своїх воєнних потреб. Будемо боронити наше золото і наші гроші... Щож до наших воєнних сил, то я стою на їх чолі. Нині мир вимагає постійних зусиль... Ми не є переможені, лише ми є переможцями..."

На це італійська преса відповідає, що не лише французи є переможцями, але також і англійці й італійці й американці, а проте... Проте вони вважають, що вже час перестати тикати увесь час переможеним, що вони переможені, — і ще коли для миру потрібні „постійні зусилля", те першим з тих зусиль мусить бути зусилля забути про поділ Европи на переможців і переможених. Солідарність европейська і світова накаже перекреслити помилки минулого, щоби з рівною участю і відповідальністю переможців і переможених виробити нарешті новий плян европейської рівноваги. Хай кожний візьме в цей історичний момент свою відповідальність на себе.

І Франція, як нам здається, її вже бере. В своїй фатальній грі вона поволі ізолює себе не лише від переможених, але й від переможців. Невдача льондонської конференції, спричинена у величезній мірі становищем Франції, посунула її здоровий кусень вперед на дорозі тієї ізоляції.

Ні, не заноситься на мир і спокій в західній, чи скорійше в середній Европі. А одночасно з тим не заноситься на мир і спокій і в східній Европі. Промова Сталіна, в якій він признав помилковим і шкідливим той самий принцип рівности компетенцій з некомпетенціями (однакова платня за кваліфіковану і некваліфіковану працю), той принцип, що за його усталення в Радянщині пролито стільки крови і сліз, починає вже давати свої практичні наслідки в повільному пасуванні пятилітнього тягаря і в рекрутуванню жінок на місця чоловіків. Як повідомляє „Корієре делла Сера" на підставі совітського часопису „Труд", один міліон шістьсот тисяч жінок має заступити такуж кількість чоловіків в совітській промисловості. „Труд" публікує листу 115 категорій урядовців в промисловості текстильній, електротехнічній, мінеральній, шкіряній, паперовій і інших, що складатимуть виключно з жінок, і 170 категорій, що будуть складатися переважно з жінок. Совітський часопис пояснює, що ця заміна чоловіків жінками відбувається для збільшення воєнної сили Совітів, бо „теперішні інтернаціональні умовини є такі, що не можна припустити, щоби вони могли довго протрівати, і тому краще, щоби міліони жінок заняли місця чоловіків в промисловості й агрікультурі, щоби таким чином збільшити воєнні здібности Нації...".

Хіба не ясно?

Евг. Онацький.

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 21. lipca 1931 r. Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 156. czasopisma „Dilo" z daty Lwów dnia 16. lipca 1931 r. do Sygn. VI. 1. Pr. 334/31 na posiedzeniu niejawnem w dniu 21. lipca 1931 r po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 15 lipca 1931 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma p. t. „Dilo" № 156 (12812) z daty Lwów dnia 16 VII. 1931 r. zawierającego w artykule p. t. „Posmertne zhadky" a w ustępie między słowami „Szmagała" a słowem „Pochorony" b w ustępie od słów „w 1923 r." do słów „ne wstaw" znamiona występku z § 300 uk. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. — Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dzpp. Nr. 6 ex 1862, t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionych ustępów ma na celu zapomocą przekręcania faktów i nieprawdziwego przedstawiania rzeczy podburzyć do wzgardy i nienawiści przeciw władzom bezpieczeństwa i władzom więziennym w odniesieniu do ich urzędowania co odpowiada znamionom występku z § 300 uk. — Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie zasadnione.

Przewodniczący: J. Antoniewicz wr.
Protokulant: H. Rosenwiesen wr.
Za zgodność: Schönthaler starszy sekretarz.

Конґрес Соціялістичного Інтернаціоналу.

Які українці беруть у ньому участь.

Дня 25. липня ц. р. розпочався у Відні, під головуванням б. премієра Еміля Вандервельде (Бельгія) IV. Конгрес Соціялістичного Інтернаціоналу. Головні точки денного порядку такі: 1) „Боротьба за розброєння та проти небезпеки війни“ (референт Дебрукер, Бельґія), 2) „Загальне положення соціялістичного руху та боротьба робітничої кляси за демократію“ (референт Отто Бауер, Австрія), 3) „Світова кріза та безробіття“ (реф. М. Гамільтон — Англія), Гільфердінґ— Німеччина і Гілквіт — Америка).

З українських делеґатів у конґресі беруть участь представники УСДРП: М. Добриловський, Ю. Добриловський, О. Козловський, І. Мазепа і П. Феденко, — та УСРП: пос. М. Вахнюк, пос. М. Матчак і ред. М. Стахів.

Одночасно з конгресом Соц. Інтернаціоналу відбувається у Відні Робітнича Олімпіяда з участю численних гостей закордону з усіх майже країн Европи та Америки. У вправах робітничих спортових орґанізацій беруть участь також українські спортовці з Відня й Чехословаччини. Головне свято Олімпіяди відбулося в днях 25.—26. липня, конгрес Інтернаціоналу має закінчитися аж 1. серпня 1931 р.

—o—

З унійної акції на Холмщині.

Свято в Турковичах. — Виступ православних і уніятів одночасно. — Тактика проповідників.

В селі Турковичах, що лежить на границі грубешівського і томашівського повітів недалеко від місця найдавнішої столиці Червоної Руси, здавен-давна відбувався величезний здвиг народу у дні свята „Турковичської Божої Матері“. Це свято відбувалось 15. липня; так було і за уніятських часів, а пізніше за часів православія. Незадовго перед світовою війною в Турковичах повстав православний жіночий монастир; тоді-ж вибудовано 2 церкви, з них одну — домову, але зберіглася і стара, деревляна, ще уніятська церква. Недалеко цієї старенької церкви була ще невелика капличка над криницею, в якій мав колись зявитись образ Божої Матері. В тій криниці щороку посвячувалась вода після відпустового богослуження.

Підчас війни чудотворний образ Турковичської Божої Матері вивезено до Росії і звідтам він не вернув. Після війни монастир з усіми святинями і будинками забрала адміністр. влада. В монастирських будинках спочатку уміщено учительську „препаранду“, а тепер є там нужденна польська захоронка. Найбільшу нову церкву вже за часів „санації“ розібрано, а стареньку, ще уніятську церкву торік перед самим турковичським святом висвячено на римо-католицький костел. Капличку над криницею тоді-ж знесено, а саму криницю напередодні відпустового свята закидали гноєм і землею богомольні римо-католички, в більшості зайшлий елемент.

Кілька літ тому відновлено знову історичну традицію — і 15. липня почали знова відбуватися величаві відпусти в Турковичах, які перервались були за часів австрійської окупації і в перших роках польської влади. Тільки місце відпустів пересунулось з конечности ближче до села, бо старе місце ще не повернули православним.

Цього року здвиг народу був один з найчисленіших — до 30.000 душ. Але ще більше відріжнялось цьогорічне свято тим, що одночасно відбувалися два відпусти: православний, надзвичайно численний на новому місці і уніятський, менше численний — на старому місці коло колишньої уніятської церкви, а тепер костела.

Цей перший виступ уніятів у Турковичах зорганізований був парохом першої уніятської парохії на Холмщині в м. Городлі. Крім городельців-уніятів та уніятів з околиці на свято прибуло і дещо латинників. Тому коло старовинної уніятської церковці, а нині костела, спочатку відбулась Служба Божа латинська з проповідю в польській мові про обєднання церков, а пізніше на тому-ж престолі відправлена була греко-католицька Служба Божа так, як вона звичайно відбувається в Галичині. При кінці Служби Божої виголосив проповідь греко-кат. місіонар о. Величковський. Моттом його проповіді були слова: „Пізнайте правду (божу), і вона вас освободить“. Згідно з цим проповідник говорив прегарно на тему, яка церков є правдива.

Після богослуження відбувся хрестний (процесійний) хід на річку на місце, де перед тим святили воду православні. Такий-же хрестний хід на ріку, тільки — зрозуміла річ — кілька разів численніший від уніятського, відбули і православні, але органи адміністр. влади примусили їх перейти на інше місце. Заборона православним святити воду на старому традиційному місці прийшла в останньому менті і про неї знав лише кремянецький еп. Симон, який заступав митрополита та кілька священиків. Тому, коли підчас самого походу поліцаї завернули процесію на інше місце, величезна більшість православних, довідавшись аж тут уперше, в чому річ, — відрухово запротестувала проти цього в той спосіб, що не взяла вже участи в дальшій процесії...

Другою характеристичною рисою — поза інцидентом з хрестним ходом — цьогорічного свята була ріжниця в тактиці, яку застосували православні і католицькі проповідники. В той час, як і латинський ксьондз і греко-кат. місіонар накликували до обєднання церков і не позволяли собі на ніякі лайливі випади проти православія, — тон православних проповідників був більш агресивний, очевидно — цілком без потреби. Характеристичною річю для внутрішніх відносин у православній церкві було і те, що епархіяльний місіонар виголосив свою проповідь по російськи, чисто літературною, „вченою“ мовою, зовсім не доступною для загалу своїм змістом. А греко-катол. місіонар говорив прегарно по українськи, доступно для кожного, так, що його слова мусіли промовляти до душі простолюддя, для якого та проповідь і була призначена.

—o—

Релігійні бої в Єрусалимі.

Минулого тижня, в день святого Іллі, прийшло в Єрусалимі до крівавих сутичок між приклонниками ріжних релігійних сект підчас свята на горі Кармель. Кожного року 20. липня, в день пророка Іллі, сходяться на цю гору мароніти, мельхіти та орієнтальні католики і майже кожного року приходить між ними до крівавих боїв. Цього року в часі цих традиційних сутичок убито одного мароніта й одного католика, а багато приклонників інших сект вийшло потурбованих.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 29. ЛИПНЯ 1931.

С. ЗАЛІПСЬКИЙ.

На византійській виставі.

I.

Византійство, як усяке інше культурно-історичне явище, має свою сторону морально-суспільну й етично-політичну, та має й свою сторону естетичну.

Над першою в нас в останніх роках спорадично відживає дискусія, а навіть полєміка, про яку можна сказати, що вона далеко не завжди попадає у найвідповіднішний з національно-політичного погляду момент та що вона іноді переховзується з площини обєктивної клясифікації й оцінки науково означених явищ і фактів на площину мало доцільної льогоманії.

Другій, тобто естетичній стороні Византійства, присвячена міжнародня вистава византійського мистецтва, яка в половині минулого місяця розпочалася в тутешньому Музеї Прикладного Мистецтва. Якби не що інше, то вже тим вистава ця заслуговувалаб нашої уваги, що вона перша велика спроба показати широкому загалові, як і ученим спеціялістам, сущні здобутки дослідів і відкрить у цій безмірній ділянці. Виставу цю зорґанізував невеличкий та заслужений гурток французьких „византиністів“ з професором Ділем на чолі, з дуже живою співучастю византиністів анґльо-саксонських, з цього і того берега Океану, тай з помічю музеїв німецьких, італійських, еспанських, малоазійських і балканських, з останніх головно сербських і грецьких. На жаль, не заступлена у виставі, ні серед предметів, ні серед орґанізаторів — наша Східня Европа. Нема там ні української византійщини, ні російської. Чому не заступлена там Радянщина, українська й російська, легко злогадатись. Натомість не без жалю завважили ми відсутність зразків і памяток галицького византійського мистецтва, як не як доступного для орґанізаторів вистави. Чому воно так не беремось здогадуватися. Невже тутешні спеціялісти византійського мистецтва не знають про існування Національного Музею у Львові? Варто би це провірити, щоб на будуче знов не світити відсутністю.

II.

Зорґанізувати виставу византійського мистецтва було завданням нелегким тай з природи річей засудженим на неповність. Подумати тільки: византійське мистецтво — цеж ціла мистецька творчість зроманізованої Европи й частин Малої Азії за довгий і темний період від IV-го століття щонайменше аж до XV-го. Тай то треба завважити, що було рішенням самовільним і спірним замкнути византійський період здобуттям Царгороду турками: адже византійське мистецтво геть-геть пережило цю катастрофу тай досі збереглося — у формах, правда, менше величніх та проте неменше тривких, у цілій балканській Европі, а передовсім у Східній Европі, Европі київської Святої Софії і її далеких, північних паростках. Як зложити вірну картину цієї величезної творчости?

А далі: византійське мистецтво — це передовсім мистецтво великих храмів, прикрашених у середині пишними мозаїками. Ні храмів ні мозаїк на виставу не перенести — хіба у фотографіях, барвних рисунках, плянах і ґіпсових макетах.

Що при таких труднощах вистава просто осяює еліту учених і мистців усіх народностей, які відвідують її, — це велика заслуга орґанізаторів. За виїмком, невіджалуваним, Східно-европейських зразків і памяток, не хибує на виставі нічого сущного в даній ділянці. Великі фотоґрафічні знимки дають головні види найславніших византійських храмів. Зладжені архітектами нариси плянів зясовують їх будівництво і показують їх блескучу поліхромію. Барвні копії дають видцеві ідею величавости їх стінних прикрас, мозаїк і фресків. Надзвичайні церкви, побудовані норманськими царями (нетільки-ж у нас були свої Руриковичі!) в Сицилії, представлені тут особливо щедро; деякі з них — справжні чудеса. Не забуті очевидно й безмірні церкви Царгороду, Солуня, Венеції, ані церкви-скромніші, та дуже повабливі — Греції й Сербії.

Ще раз: яка шкода, що нема київської Святої Софії, з її мозаїками, з її фресками!

III.

Коли назва византійського мистецтва викликує в західній Европі спогади багацтва, блеску й пишности, то воно так тому, що воно заступлене на Заході мозаїками на золотому тлі у Венеції, Палермі, Тавенні, тай тому, що пишні клейноди старої византійської школи були такі коштовні, що власники їх зберігали їх особливо пильно і переказували своїм наступникам у ході багатьох віків; бачите, трохи загальне. Пізніші досліди може позволять означити дату трохи точніше.

IV.

Різьба представляє собою дуже цікаву ділянку византійського мистецтва — зразки її прецікаві, та, на жаль, на виставці розмірно нечисленні. Значно тут багатший відділ слоневої кости, коней, вирізок, кришталів, скрижалів. Відділ тканин і килимів, мальованих рукописів, скла — теж виводить перед нас невичерпані скарби досліду і подиву. Саме в цих зразках вразливе око відкриває з одного боку наявні докази впливів Сходу, з другого — зворушливі сліди мистецтва геленістичної періоди, якої византійське мистецтво є паростком з ріжними нащіпленнями.

Катальоґ (на жаль, розмірно дорогий: майже доляр!) слід зберігти — нетільки задля номенклятури, а головно задля гарних оглядів історії византійського мистецтва, зложених першорядними спеціялістами.

Особливо цінний для орієнтації профана є зложений англійським ученим Тайлером синхроністичний показчик головних фактів історії Византії з фактами історії византійського мистецтва і з відкликами до чисел предметів, виложених на виставі.

—o—

З історії „Рідної Школи“.

(На маргінесі книжки Льва Ясінчука: „50 літ Рідної Школи“).

VIII.

Господарка й урудування записами.

Не поможуть найсвітліші пляни й найідейніші зусилля виділів якогось товариства, коли господарка тих виділів є невідповідна. Господарка виділів Р. Т. П., пізніше й Українського Пед. Т-ва, була не лише невідповідна, але деколи й недостаточна, а навіть і шкідлива. Під тим оглядом У. П. Т. не мало щастя, хоч у проводі Т-ва стояли люди довіря достойні.

В перших початках не було ще чим господарити. Не було жадної канцелярії, а виділові полагоджували справи кожний особисто вдома, а на засіданях лише реферували. Коли прийшли субвенції з гал. сойму, коли прийшла вже розпродажа власних видавництв, то справа рахункового діловодства в Т-ві не змінялася. Але виділ не звертав на це якось уваги і звіти з діяльности виділів не стрічалися довший час з ніякою критикою членів. Перший раз відважився виступити з критикою діяльности виділу Р. Т. П. член Т-ва, учитель Д. Дмитерко, на загальних зборах дня 8. XII. 1891 р., значить — по десятьох роках іствування Т-ва. Закинув він виділові дрібничковість, полагоджування самих біжучих справ, слабе реагування „Учителя“ та незацікавлення провінцією. Крім цього, як член контрольної комісії, застерігся той-же Дмитерко, що не хоче нікого ображувати, але домагався, щоби на майбутнє скарбник Т-ва не мав права сам назначувати ціни на книжечки Т-ва без рішення виділу; щоби без рішення виділу не міг скарбник подавати на майбутнє нижчої ціни книжечок, як вона має бути в дійсности; щоби скарбник не виплачував нічого без рішення виділу; *щоб на всі видатки скарбника були посвідки;* щоб ремунерації за письменні праці були унормовані; вкінці *щоби звідомлення скарбника й магазинера годилися.*

Така критика господарки виділу членом контрольної комісії була без сумніву менше приємна; на жаль, не була вона — остання.

З другою тяжчою критикою діяльности „економіста“ і скарбника Т-ва стрінувся виділ на заг. зборах в 1910 р. Тоді підпала взагалі діяльність виділу гострішій критиці, а видавництва Т-ва щойно перший раз; про спосіб редаґування книжечок Т-ва підняв критичний голос знаний у свій час з популярних праць учитель Миколаєвич.

А тимчасом Р. Т. П. мало вже дві власні камениці, мало будинки винаймлені на бурси, мало вже великі і зріжничковані підприємства, тому треба було конечно постійного догляду, іншої контролі в діловодстві. Тому о. проф. д-р Ст. Юрик домагався на тих-же заг. зборах в 1910 р. заведення „платної роботи адміністраторів“, значить: домагався створення постійної канцелярії з урядовцями, з книговодами, щоби відтяжити в той спосіб економів і скарбників Т-ва.

Але й це не помогло. Господарка в У. П. Т. все була Ахилевою стопою. Були такі виділи У. П. Т., котрі не вміли дати собі ради з фінансовими справами й попадали в довги, а були й такі, що, втікаючи перед фінансовими справами і довгами, ліквідували передчасно деякі справи, або продавали придбані вже обєкти, і знова своєю бозяливістю наражували Т-во на невіджалувані шкоди. Прим. через будову величавої бурси при вул. Потоцького у Львові попало Т-во в довги. Заг. Збори в 1910 р. вибрали виділ під виразним кличем *санації фінансів;* вибраний виділ, замість розвинути діяльність на придбання фондів на сплату решти довгів, як це робили інші товариства, й іти мужно з енерґією вперед, продав бурсу, віддав довги, а за решту купив невідповідний на бурсу дім при вул. Хшановської. І тішився, що зробив добру „трансакцію“, бо позбувся довгів. Але не хотів цього зрозуміти, що тієї трансакції не було би, якби митр. А. Шептицький не був купив цього величавого обєкту на монастир СС. Василіянок за суму *539.000 кор.*, коли знавці оцінили вартість обєкту лише на 450.000 кор. В той спосіб змарнувався розмах праці й енерґії небуденних в нашій суспільности людей, як о. Вол. Ганицького та проф. політехніки І. Левинського, заходами яких придбано і парцелю і будинок для У. П. Т.

З другого боку деякі виділи пускалися на невдачні комерційні підприємства — коштом придбаних уже недвижимостей. Прим. Головна Управа з 1921 р. задумала — на основі опінії своєї видавничої комісії — змонополізувати видавництво шкільних книжок, щоб таким чином добути засоби на утримання своїх шкіл (сік!). Щоби добути на це підприємство потрібні фонди, рішила Гол. Управа на своєму засіданні 26. VI. 1921 р. більшістю голосів (проти 4!) продати свою двоповерхову каменицю, яку купило Т-во в 1920 р. у Львові при вул. Гавзнера ч. 12. На основі цього рішення продано цю каменицю дня 26. VI. 1922 р. за ціну 9.000.000 марок, яких вартість з кожним днем внаслідок інфляції падала, на що списано договір купна і продажі щойно дня 25. жовтня 1922 р. дальше на ту саму ціну. При тому купуючий не хотів взяти на себе жадних гіпотечних довгів, які тяжіли на камениці. Тому Т-во перебрало їх на себе, але Головна Управа, діставши гроші за продажу камениці, не сплатила зараз в марках цього довгу, лиш проволікала справу так довго, аж давні передвоєнні довги перемінено на повну вартість у золотих. В той спосіб господарила Гол. Управа так комерційно, що позбулася дому за марки і, не маючи вже дому, сплачувала ще довги гіпотечні, і то у високій сумі. Чи вже сплатила, невідомо. Ця непотрібна і необережна трансакція Гол. Управи викликала була ріжні закиди серед громадянства. Тому на підставі рішення Заг. Зїзду „Рідної Школи“ з 1926 р. перевірювала цю справу окрема комісія, яка *„не могла нікому приписати злобного ділання“*. Але тим справа не покінчилася. Теперішній голова Т-ва радник Ілля Кокоруда скликав другу комісію під проводом д-ра Костя Левицького, яка провірювала справу в 1929 і 1930 рр. і дійшла до такого самого висліду. Остаточно Гол. Управа видала з кінцем 1930 р. документи дотичної продажі друком п. н.: „Вияснення в справі продажі дорогоцінностей і камениці У. П. Т. в рр. 1921—1922“; одначе документи мимо всього справи не вияснюють, принайменше остільки, що не сказано, хто поносить вину за таку господарку. Сподівалися, що на зїзді, який відбувся 25. III. 1931 р., справу цю на основі виданих документів порушить хтось з делеґатів, але мабуть з огляду на ювилей Т-ва ніхто не хотів розогнювати пристрастей. Одначе думаємо, що до тої справи слідуючий зїзд ще заверне і винесе якусь ухвалу, бодай з огляду на чистоту історії „Рідної Школи“.

Але як справу продажі камениці на видавництво книжок у часі інфляції можна назвати лише каригідною необережністю, а несплачення довгів у марках тяжким занедбанням, то справа дорогоцінностей по бл. п. Бучацьких має іншиї вже посмак.

Бл. п. Вол. Бучацький та його жінка бл. п. Олександра Бучацька полишили для У. П. Т. в 1918 р. своє домашнє уладження на загальну вартість 90.000 австр. корон, яке — на жаль — в часі воєнних подій 1918-19 р. в Дрогобичі розкрали. Зберіглися лише щасливою рукою дорогоцінности, як бриляти, перли та золота біжутерія — 21 штук. Ці дорогоцінности перевезено до Львова і віддано згідно з записом добродіїв У. П. Т-ву в руки тодішнього голови. Преціози ці продано за 534.000 польських марок. Замість купити за ці гроші якусь нерухомість, чи вложити у видавництво книжок, куплено за ці гроші — не знати в якій цілі і коли — російські царські рублі і зложено їх в касі „Центробанку“, які там є по-нині й очевидно не мають найменшої варто-

---

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 29. ЛИПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЄМ ЛІТЕРАТУРИ.

Майбутні шляхи літератури.

Вся проблема майбутнього, хоча би найближчого розвитку нашої літератури в тому: чи піде вона европейськими шляхами чи азійськими? Ці два типи культури досі досить сильно відокремлені, щоби розуміти ріжницю між ними без довгих дефініцій. Маємо вже й ідеольоґів, що кажуть про потребу синтези обох цих культур, мовляв тому, що Україна разом із Росією самим своїм ґеографічним положенням призначена для виконання такої високої місії.

Справа не в передбаченнях і гороскопах, як така синтеза повинна виглядати і чи вона буде чимсь у роді месіяністичної ідеї славянофільства або германства, які хотіли спасати людство або буде тільки необхідним наслідком випадкових історичних сил, що заважать на дальшім державно-суспільнім розвитку наших земель і витворять у нас перехідний тип культури — змішку азійської психіки з европейським інтелектом. Якщо найдуться в нас геніяльні теоретики нових культурних цінностей і такі самі дужі творчі таланти — нема причини журитися нинішним і завтрішнім станом нашої творчости; полишім її думкам тих, що вірять не тільки в спромогу обнови рідних цінностей, а ще й в нашу провідну ролю в загальній культурі.

Наші думки обмежуються до вужчого кола. Виходимо з того погляду, що наша література відчуває вже нині або відчує завтра невідхильну потребу засвоїти собі дотеперішній досвід европейських літератур і з цим досвідом відкриє деякі сторінки розуміння людської психольоґії та деякі проміні, що осяють неодин момент дальшого її розвитку. Історія европейських літератур спонукує наших письменників і критиків задуматися над явищем, що кожна із тих літератур має творців найріжнороднійших світоглядів і ріжних психічних організацій і всі вони складаються на одну національну літературу, без огляду на те, яке було їх відношення до суспільного ладу та влади їхньої доби і наскільки їхні ідеали ріжняться від ідеалів сучасного громадянства.

Існують ріжні роди літератур, якщо терміном „література“ схочемо називати також усю продукцію без письменського таланту, для буденного або професійного вжитку себто нелітературну, але нема двох або трьох паралельних літератур одного народу розмежованих на підставі ріжних суспільних ідей письменників, а тим менше на підставі їхньої партійної приналежности.

Без огляду на те, в чиїх руках буде вплив на розвиток нашої літератури, не уявляємо собі, що він міг бути доцільніший від тої свободи, з якою нинішний европейський письменник змальовує свої переживання по власній вподобі аж до меж бунту проти національних ідеалів, загальних релігійних вірувань і святощів традиції. Суспільність, що хоче мати літературу мусить бути завсіди мiцніша від одної або кількох сильних індивідуальностей, збунтованих проти неї; коли-ж вона слабша то може саме запорукою її розвитку є те, щоби верх узяли одиниці далекоглядніші від мудрости збереженої в її писаних і неписаних законах.

Як довго само поняття свободи не буде заборонене в нашій літературі як небезпечна ідея, наші письменники, так само як дотеперішні европейські, будуть бунтуватися в їй імені проти обмежень прав одиниці та прав творчости, навіть коли почнуть свою працю як звеличники нововибореного ідеалу суспільної свободи або як присилувані наймити офіціяльного режіму.

Хто глядить на літературу очима сучасного европейця, той не лякається лиховісного впливу її ідеольоґії, накиненої хоча би найсильнішою, найхитрішою та найбільше безоглядною владою. Твір літератури живе тільки завдяки подихові індивідуальної свободи; його ідеєю не є ніколи дитирамб у честь переможних суспільних форм; тривкість його форми не залежить ніколи від тривкости суспільної або державної ідеї.

Коли кожний із нас, що якоюсь невеличкою частинкою, свідомо або ненароком, впливає на долю літератури тим, що висловлює думку про неї — мусить боронити якихось точно означених суспільних ідеалів як член громадянства то ця наша співучасть у розяснюванні сучасних завдань не дає нам ніякого права вірити, що розвиток літератури пішов би якнайкращим шляхом саме згідно з нашими ідеалами. А коли віримо в це, тому, що не можемо уявити собі багатшого та повнішого життя, як те, яке творимо із сполуки наших особистих досвідів, мрій та абстрактних понять то таки маємо хвилини критичного просвітку, в яких розуміємо, чому розвиток збірної лієратурної творчости по лінії одної ідеольоґії, на службі одного суспільного ідеалу, піддержуваний і спрямовуваний, хоча би наймогутнішою та найкультурнішою владою і найбільше патріотичним громадянством був би швидше процесом у напрямку занепаду, ніж зросту, більше запереченням творчости, ніж її потвердженням.

—o—

сти! Так отже господарено в Т-ві добродійним записом, що за дорогоцінности рідкої вартости, за які можна було тоді купити бодай якийсь дім, не видано ані одної книжки!

Розум'ємо, що порушування тих справ у ювилейному році не дуже то для „Рідної Школи" приємна справа, але в громадянських справах — бодай у сп'зненім речинці — всяка правда, навіть найприкріша, є ліпша, ніж прикривання дійсности. Зрештою історія є учителькою життя. То й історія „У. П. Т. — Рідної Школи" мусить також учити чогось свою суспільність: позитивною працею, — як на будуче поступати треба, а похибками — як не треба при веденні товариства поступати; а дальше, коли поповниться якусь похибку, треба мати відвагу до цього признатися та понести консеквенцію.

Зрештою теперішня Головна Управа поставила своїми публікаціями справу виразно і чекає, треба сподіватися, відгомону серед громадянства. Нехай отже і ця стаття причиниться до прочищення переборщених на цю тему серед громадянства сплетень.

С. Перський.

Спалення 3.000 примірників книжки.

З документів часу.

Sąd Okręgowy w Tarnopolu Wydział karny II. dnia 22. VII. 1931 r.

Do Pana Dr. Hrycia Olijnyka, adwokata w Grzymałowie.

Zawiadamia się, że odnośnie do tutej. orzeczenia z dnia 4. III. 1931 r. L. Pr. 10 3' i orzeczenia Sądu Apelacyjnego we Lwowie z 11. kwietnia 1931 r. Kz. 115/31 tut. Starostwo zarządziło zniszczenie broszury p. t. „Korotka istorija Hrymałowa i sił sudowoho hrymaliwskoho okruha" przez spalenie wszystkich zajętych egzemplarzy.

Kmiec wr.

Свого часу була згадка в „Ділі", що комісар староства в Тернополі п. Августин Кудеревич забрав цілий наклад книжки видрукованої в 3000 примірниках в друкарні Ал. Салевича в Тернополі під заголовком „Історія Грималова і сіл судового грималівського округа" уложеної між іншим д-ром Гр. Олійником адвокатом в Грималові за це, що в тій книжці згадано було про тзв. „шкільний плєбісцит" в 1925 р. та про полягних з с. Паївки 4-ох парубків.

Суд на внесення Прокуратора п. Музики в Тернополі і Суд Апеляційний у Львові, ту конфіскату затвердив. Сконфісковано в ній лише кілька рядків на стороні 23 і 24 та III-ій тої книжки, але спалено цілий наклад, так що автори і видавці, а між іншими Філія Просвіти в Грималові, понесли матеріяльну шкоду на поверх 6000 зол. Всі заходи на зворот тої книжки розуміється по усуненню вже сконфіскованих місць — остали без успіху.

До речі сказавши, ті самі рядки були потім надруковані в часописі „Неділя" у Львові і перейшли цензуру без ніяких перепон. Видавці книжки просять нас повідомити при цій нагоді всіх наших емігрантів в Америці, Канаді, Бразилії і в Арґентині зі сказатського повіту, що тієї книжки, яку вони заздалегідь собі замовили, з причин від авторів і видавців незалежних переслати не можна, за що їх перепрошується.

Поможіть Погорільцям!

Дня 8. липня ц. р. навістила громаду Зарваницю підгаєцького повіту страшна пожежа, якій подібної найстарші люди не памятають, тим страшніша, що одночасно велика завірюха навіть не дозваляла думати про ратунок.

Пожежа знищила до тла кількадесять господарств, в тім около :00 будинків. Кілька соток людей опинилося без даху над головою, без одежі, без шматка хліба і без ніяких засобів до життя, бо враз з будинками згорів домашній добуток, інвентар і збіжжа. Шкода йде в сотки тисяч, а положення погорільців погіршує ще й те, що не маючи інвентарів, не мають чим зібрати цьогорічних плодів, не мають чим їх звести й ніде заховати, так, що нещасним погорільцям грозить на добавок утрата цьогорічних плодів, утрата добутку їх цілорічної праці, остання дошка їх ратунку.

Щоби нести поміч погорільцям, склався Повітовий Комітет у Підгайцях і заведено негайно збірку в натурі в усіх громадах підгаєцького повіту, — однак льокальна поміч це лише капля в морі і не минуть нещасні погорільці своєї долі, якщо негайно ширше громадянство не прийде їм з видатною поміччю.

З тої причини підписаний комітет звертається до всього громадянства з горячою просьбою надсилати жертви для погорільців. Жертви просимо посилати на адресу Союзу Кооператив у Підгайцях для Пов. Ратунково-го Комітету, який негайно займеться їх розділом.

У Підгайцях дня 18. липня 1931 р.

ПОВІТОВИЙ КОМІТЕТ:

Преосв. епископ Никита, Посол Олекса Яворський, о. Іван Токар, парох Підгаєць, нотар Степан Левицький, адв. д-р Евген Ловицький, адв. д-р Григорій Стецюк, інж. Гриць Кузьма.

ОСТАННІ ВІСТИ

НАРАДА ПРЕМІЄРА ПРИСТОРА З МАРШ. ПІЛСУДСЬКИМ У ПІКІЛІШКАХ.

Премієр Пристор виїхав уже на відпочинок. Два дні був у Вильні, звідкіля виїхав до свого хутора в Борках, який положений близько Пікілішок, де перебуває тепер на відпочинку марш. Пілсудський. У Варшаві кружляли в понеділок 27. липня ц. р. вістки, що в неділю 26. липня ц. р. відбув премієр Пристор важну нараду з марш. Пілсудським, на якій обговорювано фінансове і господарське положення Польщі. Сподіються, що в найближчих днях заїзвуть до Пікілішок тож міністра скарбу Яна Пілсудського. Марш. Пілсудський залишиться у Пікілішках до 8. серпня ц. р., звідкіля поїде на зїзд леґіонів до Тарнова.

ЗНОВУ РЕДУКУЮТЬ УРЯДНИКІВ.

З Варшави надійшли тривожні вістки, що від 1. серпня ц. р. зредукують знову біля кілька тисяч урядників. Редукція обійме урядників міністерств та властей I. і II. інстанції. Редукуватимуть урядників ріжних ресортів і необеднаних властей, щоби лише осягнути з цих редукцій 65 міл. золотих ощадностей.

БАНК У ФІНЛЯНДІЇ ЗДЕРЖАВ ВИПЛАТИ.

Бюро Вольфа повідомляє з Гельсінґфорсу, що рада банку „Suoren Vienti Pankki" здержала виплати від неділі 27. липня ц. р. Цей банк засновано в 1920 р. і має 12 міл. фінляндських марок основного (акційного) капіталу.

НАРАДИ СТІМСОНА З НІМ. УРЯДОМ.

З Берліна повідомляють, що Стімсон конферував доволі довго з нім. міністром війни Гренером. Кружляють вістки, що Стімсон домагався від Німеччини політичних уступок під цю пору, вважаючи на дотеперішне прихильне попертя нім. уряду зі сторони Зединених Держав. Преса пригадує, що на останнім засіданні нім. уряду перед виїздом канцлера Брінінґа і мін. Курціюса до Парижа, мін. Гренер загрозив димісією на випадок політичних уступок канцлера Брінінґа у Парижі. Стімсон був також з візитою в понеділок у год. 11.30 у президента Німеччини Гінденбурґа.

МЕКДОНАЛЬД У БЕРЛІНІ.

У понеділок 27. липня ц. р. відїхав Мекдональд потягом в год. 8.15 до Берліна. Перед своїм відїздом з Льондону Мекдональд заявив, що метою його візити є довести до прихильних вислідів і поглибити взаємини з Німеччиною, осягнених візитою німецьких достойників у Чекер. Мекдональда повитали в Берліні з великими почестями. На стрічу на залізничий двірець приїхали канцлер Брінінґ і мін. Курціюс з багатьома вищими урядовцями. Також прибув Гендерсон з англійським амбасадором у Берліні. Німецька преса витає приїзд англійських достойників дуже прихильно та сподіється, що оба англійські достойники хіба тепер уже переконаються, хто є справником фінансової і господарської кризи Німеччини. Преса зазначує, що лише спільним зусиллям Англії та Німеччини, можна поборoти лихо, бо в противному випадку не дійде до порозуміння і ратунку Европи.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 9·07·00—9·08·0?, канадійський долар 8·97·00—8·99·00, чеська корона 0·26·50—0·26·75 австрійський шілінґ 1·25·50—1·26·00, румун. лей 0·00·00 0·00·00, французький франк 0·34·75—0·35·00, швайцарський франк 1·73·00—1·73·10, фунт штерлінгів 43·50·00—43·80·00, радянський червінець 0·00—0·00, німецька марка 0·00·00—0·00·00

Золото: 20 корон 36·80·00—37·00·00 20 франків 35·00·00—35·20·00, 20 німецьких марок 00·00·00—00·00·00 10 російських рублів 47·00·00—47·20·00.

Срібло: Австрійська корона 0·36·00—0·36·50, 5 австрійських корон 2·00·00—2·10·00, австрійський фльорен 1·00·00 1·05·00, російський рубель 1·60·00—1·65·00 копійки за рубель 0·80·00 0·85·00.

Буря в мадярському парляменті.

В Будапешті став радити дня 23. ц. м. новий мадярський парлямент. При виборі парляментарних комісій опозиційні партії чулися покривдженими і счинили велику бучу. Опісля при укладанні дневного порядку найближчого засідання, посол Екгардт заатакував уряд, домагаючися дискусії над його останніми розпорядками, що обмежуть політичну свободу горожан. Зажадав також, щоби парлямент занявся перш усього виборчими зловживаннями, яких адміністраційна влада допустилася з покривдженням опозиційних кандидатів. Вияснити ті брудні балканські відносини!

Серед грімких оплесків опозиції та крикливих протестів урядових партій, забрав голос президент міністрів ґр. Бетлен і застерігся проти цього, щоби в мадярському парляменті хтось говорив про балканські відносини. „Алеж це правда!" — залунали крики 1 р. Бетлен не міг довший час прийти до слова, бо опозиційні посли закричали його словами: „Уступити!" при рівночасних протестах правиці. Соціяльні демократи кричали до урядових партій: „Ви шахрайством здобули свої мандати!" Крики не вгавали підчас промови пос. Седера (соц. дем.), що також виступив гостро проти виборчих зловживань, та підчас промов двох інших послів, що боронили уряду.

Повстання муринів у Конґо.

По донесенням бельґійських ґазет муринське повстання в Конґо почалося в місцевости Кванда, де мурини напали на одного бельґійця. Він прогнав напасників кількома крісовими стрілами. На місце випадку прибув комендант бельґійської залоги Бальот з кількома вояками. Однак мурини убили Бальота, а тіло його роздерли на кусні і зїли. Голову задержав собі провідник людоїдів і вечером улаштував довкола неї воєнний танець. Це стало захотою до загального муринського повстання. Кільканацять тисяч тубільців кинулося на оселі европейців, спалили їх і змусили білих до втечі. В часі одного бою адміністратор Векс з чотирма вояками убив кількох муринів і це більше загострило ситуацію. На місце прибули бельґійські кольоніяльні війська і почали скорострілами приборкувати повстання. Коло Лізенцеле вбито 25 муринів, а коло Банґуї 30. Велика різня була у Кванді, де згинув був Бальот. Убито 60 муринів, а з бельґійців було 10 ранених. В інших сторонах згинуло 100 муринів. У збунтованій провінції находиться тепер 400 вояків, 26 скорострілів і 6 старшин. Тих шістьох це одинокі білі, бо інші це військо, зарекрутоване серед тубильчого населення.

НОВИНКИ

— **Конфіската „Діла".** Попереднє (166) число „Діла" заняла поліція з приводу конфіскати одного речення у звіті з Повітового Зїзду в Станиславові. Є це 41 з черги конфіската „Діла" в цьому році.

— **Кара за українську мову.** Староство в Скалаті укарало гривною 50 зол. або 2-дневим арештом о. Ізидора Свистуна, пароха в Староміщині, за письмо (дата уродження) до суду в Підволочиськах в українській мові.

— **Вигляди для хліборобів.** Секретар Союзу рільничих організацій, Ст. Госціцький оголосив свій погляд на передбачувану ситуацію рільників після цьогоріч. жнив. На його думку слід рахуватися зі спадком цін збіжа нижче теперішніх. Вправді врожай є середній, але осіння подаж наслідком скрутного фінансового положення буде надмірна. Вивіз за границю при радянській конкуренції, що переходить знову в демпінґ, взагалі трудний. Для продуцентів у Польщі корисний неврожай на Угорщині і спадок скількости жита в Німеччині.

— **Чого у нас не вільно?** У звязку з новинкою, що була у нас під цим наголовком у вчорашньому числі „Діла" і яка торкалася заборони якихось українських фільмових знимок, просять нас зазначити, що фірма „Сонафільм" не просила ніколи ніякої влади дозволу накручувати фільму у Карпатах. Вплинула лише свого часу до станиславівського воєвідства просьба на дозвіл реалізувати культурно-наукову фільму „Гуцульщина" в околиці Жабйого, але надвірнянське староство такого дозволу, без подання мотивів, не дало. Ця заборона була у нас своєчасно в оригіналі надрукована. Фірма „Сонафільм" не робила ніяких знимок у Карпатах.

отже польська влада не мала що конфіскувати. Щодо сценарія фільми „Гуцульщина“, то вістки польської преси про її здогадний „протидержавний характер“ позбавлені всяких підстав тому, що того змісту ніхто з польських чинників не мав нагоди пізнати. Фактом є, що польська влада ані не пускає українських фільм зза кордону до нас, ані не дозволяє тут накручувати українські фільми. (При тій нагоді зазначуємо, що добре було би, щоби фальшиві вістки про цю справу, які появились у польській пресі, були спростовані інтересованими особами безпосередньо на сторінках тих польських газет).

— **Воздушна труба,** яка навістила мин. тижня Люблинщину, наробила більше знищення, ніж спершу здавалося. В околиці Розкопачева, пов. Любарт, труба втягнула в себе воду з озера, яка опісля розлилася на поля. На другий день селяни збирали по полях рибу. Цілий ліс лежав на землі, бо труба поклала всі дерева покотом, вирвавши їх з корінем. Під Люблином перевернуло товаровий потяг з 33 вагонами.

— **В часі бурі завалився дах** над молотільнею на фільварку Змїівка, пов. Теребовля, убиваючи на місці Стефанію Лень, яка там сховалася перед дощем.

— **Для кого не стало місця.** На основі обчислень головного статистичного уряду в часі від 11. листопада 1918 р. до 31. грудня 1930 р., отже за 12 літ внемігрувало з Польщі до европейських країв кругло 909.000 осіб, з чого половина вернула назад. До заморських країв виїхало 637.477, вернуло 195.000, отже лишилося в заморських краях 441.806 осіб. Взагалі внемігрувало з Польщі безповоротно 895.103 особи.

— **Вкрали куфер з 2.550 долярами.** До села Оксиня на Поліссі вернув недавно з Америки Іван Козачук і привіз зароблені тяжкою довголітною працею доляри. Хотів купити в рідному селі кусник грунту і спокійно господарити. Вістка про його поворот розійшлася швидко в цілій околиці і швидко знайшлися людці, що рішили загарбати його маєток. Коли Козачук вийшов з родиною в якійсь справі з дому, злодії добилися до його хати, винесли американський куфер зі всіми річами, забрали ще й два годинники, золотий перстень та одіж і вивезли в поле. Тут розбили замок від куфра, забрали 2.550 долярів зі всіми річами і пропали без сліду. Козачук, побачивши, що стратив увесь добуток довголітної праці і став нуждарем, збожеволів.

— **За власне жито ще їх забито.** На польсько-радянському пограничу розігралася мин. тижня така сцена. На поле по радянському боці вийшло двох селян і почали жати збіже. Тоді надійшло кількох граничних вояків і крісовими стрілами положили їх трупом. За що? Селяни хотіли зжати збіже, яке на весну посіяли на своїм полі, бо не мали вже хліба. Тимчасом збіже було призначене до колективу. За опір владі згинули.

— **На румунському дворі** в Букарешті відбулися 26. ц. м. формальности цивільного і церковного вінчання княжни Ілеани з архикн. Антоном Габсбургом. Як урядовець цивільного стану виступав міністр Гаманджію. В годину пізніше було церковне вінчання, яке дав у королівській палаті католицький архиепископ Цізар. Перед вінчанням княжна Ілеана зложила заяву, що задержує румунське горожанство. Опісля рушила весільна дружина крізь місто, де серед непроглядних мас народу найшлося кілька тисяч самих селян, спроваджених з цілої Румунії. В Сінаї відбулися великі народні забави, на яких кн. Ілеана роздавала грошеві датки і дарунки для бідного населення.

— **На вправах артилерії** п. л Замбровом гарматчик Станислав Ястшембек пустив через необережність на землю гранату. Настав вибух, що розніс гарматчика на дрібні кусники. Другого гарматчика тяжко покалічило.

— **Письменник Ґоркій** перепросився з більшовиками і вернув із заграниці до Москви. Після нарад з радянською верхівкою рішився остатись цим разом у Радянщині довший час. У звязку з цим ходять слухи, що Ґоркий має стати комісарем освіти.

— **Скажений вовк** появився коло села Молчацке, пов. Барановичі і загриз кількадесять штук худоби. Люди зробили облаву й вбили вовка.

— **Комуністичний самосуд.** У Відні найшли молодого купця Земельмана, застріленого у своїм мешканні. Поліція викрила винуватця, якогось Шпільмана, родом зі Швайцарії. Показалося, що Земельман згинув на основі партійного присуду. Він був членом комуністичної партії, вислугувався більшовикам. Недавно виключили його з партії, а що він навязав зносини з протикомуністичною організацією, засудили його на смерть.

— **Беруться до бомб** протифаш. орґанізації в Італії. На одній з найлюдніших вул. у Неаполі вибухнула пекольна машина. Завдяки щасливим обставинам покалічило тільки двох прохожих. Від гуку вилетіли шиби в цілій околиці. Це був тільки початок. Того самого дня вибухнула бомба в ґалерії Умберто Прімо, ранячи три особи.

— **На олімпійському шаховому турнірі,** що відбувся в Празі, світове мистецтво в шахах осягнула дружина американських Зединених Держав, здобувши 48 пунктів. На другому місці станула польська дружина (47), дальше чехословацька ($46\frac{1}{2}$), югославянська (46). Опісля йдуть по черзі: Швеція, Лотва, Німеччина, Австрія, Англія і т. д. На останньому місці найшлися Естонія та Норвегія (по $15\frac{1}{2}$ пунктів).

— **Дрібні вісти.** Із Вонбжезна коло Бидгощі втік адвокат Чиніцький, спроневіривши на шкоду своїх клієнтів чверть міліона зол. — З будинку карного суду у Львові утік вязень Михайло Горонь, засуджений за ріжні злочини на кількалітню вязницю. — В Берліні повісився банкир Вільгельм Танг, попавши у фінансові клопоти у звязку з теперішньою крізою. — В Пітсбурзі згорів захист для старців, при чому згинуло 30 осіб. — В Краєвичах, пов. Велюнь, вродилася дитина з двома головами, але така ніщо, що ледви чи буде жити. — Бувший еспанський король Альфонс купив біля Парижа старинний замок і замешкав там з родиною.

— **Поправка.** В надісланій статті п. з. „Гігієнічна вистава в Теребовлі“, поміщеній у 161. ч. „Діла“ видруковано помилково, що виставу відвідало 124 особи замість 1.124. — В дописі із Бродів п. з. „Ще про ювилей митрополита Шептицького“, поміщено в ч. 164. „Діла пропущено через недогляд слово „Преосвященний“ перед словами „епископ Іван“.

— **Знимки на „Світезі“ для членів „Сокола“.** Сокіл-Батько подає до відома своїм членам, що одержав від Дирекції ставу „Світезь“ знижки 50 проц. (одноразовий вступ зі знижкою 30 сот.). Члени та учасники С—Б, що бажають користати зі знижки, мусять зголоситися з виказками до канцелярії в цили заведення реєстру та зазначення цього на виказці найдальше до суботи I. VIII. ц. р. в годинах урядових. Львівські Т-ва „Сокіл“ можуть також зголосити своїх членів.

— **Філія Т-ва „Просвіти“ в Сяноці** одержала дня 24. липня ц. р. через Обєднання Українських Організацій в Ню Йорку на просвітну акцію в районі філії від: о. Йосифа Ялечка квоту 10 дол., Романа Свободяна квоту 10 дол., Николая Олекси квоту 5 дол., Гавриїла Слободяна квоту 2 дол., Стефана Слободяна, Павла Лозінського, Марії Кіцак, Анни Сидор, Федора Гришка, Дмитра Стасіцького, Григорія Хвастяка, Яцка Сагар, Олекси Заґібайла, Василя Андрусишина, Григорія Загоруйка і Андрія Поливчака по 1 дол. — разом 40 дол. і за цей щедрий дар всім Вп. Жертводавцям щиро дякує

Дайте моральну й матеріяльну поміч тим, котрі впали жертвою найвищого громадянського обовязку!

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 29. ЛИПНЯ 1931.

ІНЖ. В. ПРОХОДА. 4)

Українське сокільство за кордоном.

Поруч з перешкодами матеріяльного характеру українське сокільство, на жаль, внаслідок фальшивого розуміння сокільської ідеї витримало ще й натиск протестаційної акції з боку росіян і поляків, особливо перших, і то переважно в особі своїх таки „малоросов“, що ніяк не хотіли погодитись із самостійним виступом українців, бо вони, мовляв, „недержавна нація“. Такий арґумент у сокільській справі є лише показчиком незрілости і фальшивого розуміння сокільської ідеї. Тому, не зважаючи на цей „протест“, справа самостійної участи українських соколів у здвизі була вирішена позитивно в президії всесокільського здвигового комітету, головно завдяки членові президії побрат. Йосифові Труглярժові, нинішньому заступникові старости Чехословацької Сокільської Ґромади“ („Ческословенске обці соколске“).

VIII. Всесокільський Здвиг був найвизначнішою подією в житті „Українського Сокола“. Своєю присутністю на цьому Здвизі українське сокільство заманіфестувало перед славянськими народами, що українці, не зважаючи на ту руїну, яку принесла їм світова війна, без огляду на те поневолення, якого вони зазнають, ще живуть і, дотримуючись заповіту Мирослава Тирша, працюють та борються за своє краще майбутнє. Правда, не багато було там українських соколів у порівнанні з сотнями тисяч чехословацького сокільства. Але кількість витворюють обставини, а якість поодиноких самопіддавних працьовників на тлі загальної руїни є ознакою внутрішніх сил нації, що після загоєння тяжких ран виявляться й назовні.

Після цього „Український Сокіл“ протягом 5 літ брав участь у 32 повітових та окружних здвигах і руханкових академіях чехословацького сокільства, переважно в межах Тиршової Сокільської Округи. Крім того „Український Сокіл“ приймав участь у Краєвому Сокільському Здвизі в Плані 4—6. липня 1929 р., на якому були заступлені соколи інших славянських народів та болгарські „юнаки“. І хоч на цьому здвизі було лише 13 українців, але вони пробуджували симпатії чехословацьких та югославянських соколів до змагань української нації.

Дня 15. лютого 1931 р. „Український Сокіл“ в Подєбрадах відсвяткував пятиліття своєї активної діяльности (фактично роковини припадали на 7. лютого). Підсумок цієї праці зафіксовано в книжечці на 60 сторінок друку п. з. „Український Сокіл“, з таким змістом: 1. С. Черняхівський: Пройдений шлях. 2. Д. Лісовський: Руханкова чинність Українського Сокола. 3. Ф. Мороз: Кілька уваг до праці Українського Сокола. 4. Й. Труглярж: Основи сокільської ідеї. 5. А. В. Праґр: Сокільство і славянське зближення. 6. В. Куриленко: Свято Українського Сокола.

Нарешті 21. червня 1931. „Український Сокіл“, не зважаючи на свої порідилі ряди внаслідок того, що в Українській Господарській Академії залишилось студентство лише останнього четвертого річника, — взяв участь у Краєвому Сокільському Здвизі в Пардубіцах, де є тепер велика вистава тіловиховання і спорту. Приймало в цьому здвизі участь 12 побратимів з Подєбрад з Тиршової Сокільської Округи, 1 з Градця Кралове (побр. П. Петренко) з Орлицької Округи й 1 із Ржевніц (побр. М. Сорока) з Юнґманової Округи, отже разом 14 з 1 українським сокільським прапором. Чехословаків брало участь з пятьох сокільських округ більше чотирьох тисяч з 56 прапорами і 3 хоруґвами (сокільської кінноти). Росіян, що мають осідок свого сокільського Союзу в Празі, не було, за виключенням їх представника Маннохіна. Особливо радісно вітала українських соколів у Пардубіцах українська кольонія, що складається з робітників, бувших вояків Української Галицької Армії, які тут зорґанізовані в товариство „Самопоміч“ — філію „Самопомочи“ в Градці Кралове. Українські соколи морально підсилили їх, бо їх становище внаслідок неофіційних вимог адміністрації взяти польські паси („Нансенових пасів“ їм не дають), безробіття внаслідок кризи з другого й ворожої агітації з третього — дуже тяжке. Участь українців у здвизі дуже прихильно оцінила чехословацька преса.

Так живе і працює товариство „Український Сокіл“ в межах сокільської округи імени творця сокільської ідеї Мирослава Тирша. Хоч це товариство постійного складу своїх членів не мало та й не могло мати, бо побратими, побувши 4—5 років у Подєбрадах, змушені були покидати своє сокільське гніздо й пускатись у широкий світ шукати свого щастя й долі, — то проте праця в ньому ніколи не вгавала й не припинялась. За ввесь час в рядах „Українського Сокола“ перебувало 114 дійсних членів. У сучасний мент їх залишилось менше 20. Але й вони, не зважаючи на свою малу кількість і на вимогу як можна скорше кінчити студії в Академії, з самовідданістю стараються зробити на сокільському полі все, що тільки в їх силах і можливостях.

На весні цього року „Український Сокіл“ витворив у себе й молодший сокільський доріст (школярів від 6 до 12 років), що приймав участь у повітовому сокільському здвизі. В майбутньому цей доріст продовжатиме свою працю в рядах „Українського Сокола“ в Ржевніцях. Треба сподіватися, що з цих дітей (7 хлопців і 5 дівчаток) виростуть віддані сокільській ідеї працьовники.

Є надії на те, що буде дозвіл приймати нових слухачів до Української Господарської Академії. Коли це станеться, то до „Українського Сокола“ в Подєбрадах прийдуть нові молоді сили і він ще з більшою завзятістю буде продовжувати свою працю, бо шлях його вже визначений. А коли цього не буде, то й ці 20 соколів за рік розлетяться по всіх кінцях світу. Але коли кожний з 114 побратимів, які вилетіли й вилетять з подєбрадського сокільського гнізда, буде памятати, що він є сокіл і буде на кожному кроці працювати згідно з сокільськими засадами, то працю „Українського Сокола“ треба оцінювати дуже поважно.

(Продовження буде.)

— Редукція цін на мужеську гардеробу актуальна. Згідно з оголошеною знижкою цін суконних матеріялів, повідомляє фірма **А. Віттельс, текстильні склади у Львові, вул. Рутовського 7.** напроти катедри, що доставляє вибагливу мужеську гардеробу на міру з першорядних бельських матеріялів у таких цінах: 1) маринаркове шевіотове вбрання зол 130·—, 2) візитове вбрання зол 160·—, 3) весняно-осінний реглян зол. 160·—, 4) трейчкот зол. 130·— і т. д. Фірма **Віттельс, текстильні склади у Львові, вул. Рутовського ч. 7.** одержала на теперішний сезон останні новости суконних матеріялів на жіночі плащі, костюми і сукні, які продає по дуже доступних цінах, а саме в наслідок пороблених цією фірмою в останнім часі корисних закупів у бельських фабриках. 2270 9—?

Студентські справи.

Управа кооперативи студентів ветеринарної медицини „Ватра" у Львові у глибокому розумінні потреб та труднощів, з якими доводиться студентам часто зустрічатись на порозі вищих студій, спішить з інформаціями про засади студій та про умовини прийняття на Академію Ветеринарної Медицини у Львові.

Засади студій: Студії тривають 4 роки та 2 триместри (чвертьрічча) або 14 триместрів (один шкільний рік має 3 триместри). Плян студій установлює 2 річні та 3 дипльомові іспити, після яких кандидат одержує диплом ветеринарного лікаря, котрий уповажнює його виконувати лікарську практику на просторі цілої польської держави.

Умовини прийняття: Кандидати, котрі бажають вступити на перший рік студій, мають внести до ректорату подання в речинці між 13-им і 19-им вересня ц. р. До подання треба долучити: 1) матуральне свідоцтво (з клясичної або гуман. гімназії); 2) метрику уродження; 3) власноручно написаний опис життя; 4) документ, що стверджує, в якому відношенні є кандидат до військової служби; 5) посвідку, яка стверджує, що кандидат піддався оглядинам лікарської комісії; 6) свідоцтво моральности (в разі перерви студій більше як один рік).

Хто переноситься з іншої високої школи, мусить долучити до подання свідоцтво відходу.

Кандидати, котрі внесли подання у вище поданім речинці, зголосяться особисто в днях 22-го та 23-го вересня ц. р. до вступного іспиту в порядку, який буде поданий на таблиці оголошень. Іспит відбувається письменно та полягає на ствердженні мінімальних відомостей з природи (зоольогії, ботаніки, хемії та фізики), які кандидати винесли з гімназії.

Крім того всіх кандидатів обовязують лікарські оглядини. Оглядини ті відбуватимуться в дні 12-го вересня перед спеціяльною лікарською комісією.

Висота оплат буде подана пізніше.

По ближчі інформації звертатися письменно на адресу: „Ватра", Львів, Зупінського 21. Особисто там-же в кожний вівторок від 12-тої до 14-ої вполудне, а від першого вересня також в суботи в таких самих годинах.

За Управу кооперативи студ. вет. мед. „Ватра" у Львові: **Юрій Чайковський.**

Вища Школа Торговельна в Кракові.

Секція українських студентів Вищої Школи Торговельної в Кракові подає до відома, що вписи на В. Ш. Т. тривають від 1. вересня до 10. жовтня. До вписи потрібні такі документи: свідоцтво зрілости, документ військовий і метрика. Оскільки хто не має ще матури, то може вписатися, як надзвичайний слухач, а після матури стає слухачем звичайним.

Кожний рік студій творить для себе цілість. Студії тривають 3 роки. Спеціялізуватись можна в таких відділах: 1. загально торговельний, 2. торговля зі Сходом, 3. педагогічний товарознавчий, 4. педагогічний, аритметика і книговість, 5. господарка самоврядна. Спеціялізація починається щойно на році II-му.

Оплата річно 365 зол., яка є розложена на місячні рати: 5 рат по зол. 45, а 4 по зол. 35; крім цього вписове зол. 25, каса хорих зол. 10 і кожний іспит по зол. 6.

Ближчі інформації в часі ферій подає Михайло Длябога, Заліська Воля, п. Радимно, а в часі вписів на дижурах У. С. Г. на університеті.

ЗА ВИДІЛ СЕКЦІЇ:

Михайло Длябога, голова. *Юрій Мусій,* секретар.

Дописи.

ДЕВЯТИР І ЛЮБИЧА ГРУШКА ПОВ. РАВА РУСЬКА. (Перепони в культурно-освітній праці). Другий рік равське старосто ставить ріжні перепони у веденні освітньої праці по наших читальнях, опертої на урядово затверджених статутах. І коли мотивами попередних заборон було: „представлення, мовляв, обтяжує матеріяльно місцеве населення, людність потребує у вечірних годинах відпочинку, є сумнів, чи людність бажає собі представлення" і т. п., то остання заборона звучить дослівно так: Starostwo powiatowe w Rawie Ruskiej L. 138/wid/31. Rawa Ruska dnia 4. czerwca 1931 r. Do Zarządu Czytelni Proswity w Dziewięcierżu. Starostwo nie uwzględnia prośby z dnia 17 czerwca b. r. o udzielenie zezwolenia na urządzenie w Dziewięcierzu festynu i zabawy tanecznej w dniu 12. lub 9. lipca b. r., ponieważ obecne stosunki ekonomiczne nie przemawiają za urządzeniem zabaw. — Przeciw tej rezolucji wolno wnieść rekurs do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie przez tut. Starostwo w przeciągu dni 14. — Starosta powiatowy: Skarzyński". Зміст заборони на виставу для чит. „Просвіта" в Любичі Грушка умотивований дослівно як і для Девятира. Мусимо замітити, що та заборона звернена лише до всіх українських товариств в повіті, а зате усі польські товариства (стшельци і т. п.) уладжують збірки, фестини та забави майже що неділі і для них тої заборони нема. Селяни равського повіту звертаються оцею дорогою до компетентних урядових чинників, щоби вглянули в цю справу та поручили равському Старостру неробити перепон у веденні культурно-освітньої праці по наших товариствах. —

Один за всіх.

—o—

✝ ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Евген Турбацький, відомий перед війною артист-маляр, ілюстратор українських видавництв, в останніх часах член редакції „Дзеннік Людового", помер 25. ц. м. в санаторії Каси Хорих у Львові. В. Й. П.!

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 27. VII 1931 р. масло експортове і десерове пріма 3·70 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·20 зол., копа яєць 4·60 зол. На масло тенденція зниткова.

—o—

За редакцію відповідає **Олександер Костик.** Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.